

Prăznuirea VIRTUȚII

manifestată prin o blândă și prea nobilă în altruismul ei *în-delungărăbdare*, înfrățită în acelaș timp cu *tăria credinței* celei ce nu se pleacă și nu se lasă împinsă în laturi din calea *a-devărului* celui mai presus de toate, nici atunci când se află pus în fața Pilaților atotputer-nici, a Ana și Caiafelor neîn-durate; nici atunci când cununa de spini îi sângeră fruntea senină, înaltă; nici atunci când cade sub greul crucii uriașe pe care e pus să și-o ducă spre a fi răstignit pe ea, — prăznuirea acestei virtuți mai presus de firea omenească cea de toate zilele, este sărbărea pe care lumea o cunoaște sub dulcele și fărmeatul nume de Paști...

Dar nici nu este virtute care să facă pe om mai mult vrednic de a ajuge la țanta cea mai de pe urmă a năzuințelor sale, ca și întrunirea în sine a acestor însușiri, cari sunt tot atâtea suflări dumnezești în om pământean.

Am auzit în fiecare an frumoasa poveste a patimilor Celui ce, mai luminat decât orice alt venit în lume, a știut suportă zbiciuirile prostiei și răutății omenești; în fiecare Joi-mare, ciasuri întregi ascult aceleas tânguitoare cetiri și cântări preamăritoare a suferințelor Lui, și niciodată nu m'am săturat, nu m'am „plictisit“, cum se zice în limba profană de azi, de ascultarea aceloră... Căci multă înțelepciune o fi ea în lume, și multă știință în alte cărți, dar nicăiri ceva mai cutropitor, mai străbătător la inimă, ca în aceste scripturi, nu pot găsi! Multe pilduiri și sentințe și schinteeri de spirit, se găsesc și în alte scrieri, dar pe nici unele pecetea clasiceului, a dumnezeescului netre-

cător și neschimbat, ca în aceste vechi scripturi creștine, ce par atât de simple, — nu pot găsi! Și mult efect a putut aveă în jurul său, în lumea sa mică, cartea cutărui scriitor încununat de lauri, dar nici o carte nu a avut și nu are efecte atât de adânc mergătoare și formând valuri mari și vii în cercuri atât de largi, îmbrățișind întreg pământul, ca și aceste scripturi!

Iar în urmările lor, în a *prinde*, a da roade vii, nici unele din miile de pilde și îndemnuri ale celor mai celebri lilosofi și gânditori, nu pot arăta nici pe a suta efectele mărețe pe care pildele și îndemmurile scripturilor creștine le pot arăta. Că pe acestea nu singuratici numai le pun în practica vieții, ajungând la fericire, ci *popoare* întregi!

Și popoare întregi, purtându-și cu demnitate crucea sorții lor, după pilda dumnezeescului Isus, ajung la aceleași rezultate fericitoare: la aceeași ieșire din mormântul sorții rele și înviere la o soarte, care să impună în ochii și respectul lumii. După căderile pe calea Golgotei, urmează a toate răsplătitoarea *înălțare și înviere*, — în care mai mult ca ori și care alt popor, *să creadă și să spereze azi* — *poporul român!* Căci lumină dzeiască începe să-și arunce razele sale peste groapa în care îl aruncase soarta lui de veacuri... E solia învierii ce îl așteaptă, măreață, luminată, fericită!

In hoc signo:

Christos a înviat!

Răspândiți revista „Cosinzeana“
între cunoscuții dumneavoastră!

Vederi din Damasc.

- Minunile celor dintăi creștini în Liban.
- Fereastra prin care a scăpat din prisoarea din Damasc sfântul apostol Pavel.
- Situația nesuferită a creștinilor în această Metropolă a Mohamedanilor. —
- Note și impresii de călătorie. —

Marele publicist italian, Vico Montegazza a cules din călătoria sa în Azia-Mică, note și impresiuni, în cari găsim următoarele interesante date asupra a două cetăți celebre, Beyruthul și Damascul, pe cari le-a vizitat.

Beyruth-ul e marea capitală a Siriei. Aci ne aflăm în țară arabă. Turcii, reprezentați prin câteva sute de funcționari, prin trupele garnizoanei, sunt elementul stăpânitor, dar nu sunt iubiți, cu toată comunitatea de credințe religioase. Și în curentul acesta de ostilitate, e o apropiere între arabi și creștini. Turcii, ca și aiurea, au supt până au sărăcit această regiune, pe vremuri înfloritoare; de aceea, de câțiva ani, se tot înteește emigrarea în America, îndeosebi în America de Sud. Anul trecut 30.000 de Siriani au trecut Oceanul. Acei cari rămân expatriați, se asimilează ușor și cei mai mulți își schimbă numele; Mahmud devine Carlos, iar Selim, Don José. Unii se însoară acolo și aceștia cu greu se mai întorc. În schimb revin în Siria becherii și acei cari au lăsat acasă familie și au ceva economii.

Tot așa e în Liban. Dacă ar merge tot așa, ținutul acesta, căruia Puterile i-au garantat un fel de autonomie, va rămâneă despopulat în câțiva ani. Va dispăre acest nucleu de 3—400.000 suflete, care în cursul veacurilor, chiar în plin apogeu al stăpânirii otomane, a știut să-și păstreze o oarecare independență și religiunea creștină, la care s'au convertit în veacul al 5-lea și, după legendă, în urma unei minuni a sf. Simeon Stilitul.

Pe vremea aceea numai puțini din populațiunea de pe coastă, îmbrățișase creștinismul. La o mică depărtare de țarm înfloreă păgânismul. Se întâmplă că într'un timp

Marea Moschee a Omniazilor din Damasc.

populațiunile din interior sunt terorizate de un mare număr de fiare, cari în fiecare zi făceau numărtoase victime. Norodul, îngrozit, se adresează atunci unui Libanez trecut la creștinism, spre a-i cere sfat. Și convertitul îi sfătuiește, să se ducă la Sfântul, care singur putea să-i salveze. O deputațiune de Libanezi s'a dus la Sf. Simeon Stilitul, care le-a spus:

— Vă voi salvă, cu condițiune să-mi dați ascultare și să-mi urmați întocmai sfatul. Luați puțin din acest praf, presărați-l pe vârfurile munților voștri și înălțați acolo câte o cruce mare. Și numai după ce ve-ți vedeă rezultatul, o să vă cer să vă faceți creștini”.

Au urmat întocmai sfatul sfântului. Numai câteva zile au trecut și au găsit la picioarele crucilor un mare număr de fiare moarte. S'au dus la sfânt și au îmbrățișat religiunea creștină. Și astăzi încă se arată restul unor cruci cari, după legendă, ar fi cele ridicate după sfatul sfântului.

DAMASCUL

Damascul e și astăzi, cetatea sfântă a lumii musulmane, antica reședință a Marilor Califi, centrul în care a rămas viu fanatismul religios. Suntem departe de epoca când Sultanul cuceritor al orașului, a ținut să se arate tolerant față de creștini, îngăduindu-le, ceea ce le-a îngăduit atunci, ca, alături de mo-

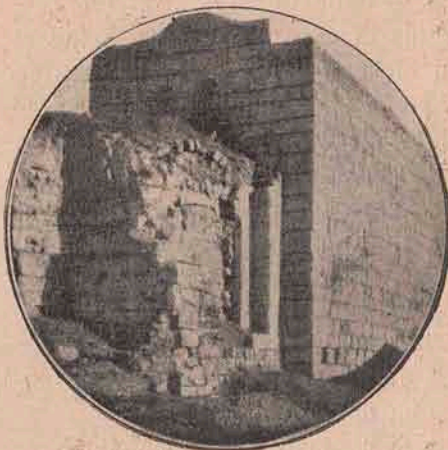
hamedani, să meargă să se roage în biserica ce fusese a lor, dar acum eră transformată în moschea devenită celebră. Biserica a fost împărțită pe din două printr'un perete și avea două intrări: prin una aveau umblare creștinii spre altarul lor, prin cealaltă musulmanii în partea prefăcută în moschee.

Acum e cu totul schimbat. Creștinul, și Europeanul în genere — care pentru musulman e sinonim cu creștin, — e pretutindeni întimpinat pe față cu dispreț... Vieța nu e ușoară nici plăcută pentru European la Damasc, și consulii — în totul cinci ori șase, — se consideră ca în exil. Acum câteva luni s'a înființat un mic club din care fac parte consulii și puținii europeni cari se află la Damasc pentru treburile lor. Un club al cărui local e compus din trei sau patru odăițe, unde la ora ceaiului se adună cu toții pentru a vorbi și a jucă inevitabilul *bridge*. Chiar dușmanii *bridgelui* din Damasc, sfârșesc prin a plecă capul și a jucă. Trebuie să socotim că, uneori iarna, zăpada e așa de mare în Liban, că se întrerupe circulația trenului între Beirut și Damasc și rămân săptămâni întregi fără postă. Vai, Europeanii nu pot avea pentru Cetatea Sfântă entuziasmul Arabilor, cari o socotesc ca un paradis terestru și ca atare a fost de mulțori slăvită de poezii lor.

Ceeace face cetatea și mai venerată, e faptul, că la Damasc sunt îngropate fiica Fatima și două din nevestele Profetului.

Un alt mormânt se spune că ar fi al muezzinilor lui Mahomet și marea moschee a Omniazilor are o reputație mondială. În realitate moscheea actuală nu e decât o construcție făcută după acelaș desen, căci moscheea antică a fost distrusă de un incendiu, acum vreo zece ani. E într'adevăr un edificiu grandios, a cărui construire a trebuit să coste multe milioane. Contrastul pe care l'am indicat la început, se adevărește și aici. În mijlocul luxului de marmore, de tapete, de decorațiuni scumpe, se vede că pentru musulman nu detonează lămpi de petrol de doi sau de trei franci, cu sticle afumate și cari trebuie să facă un miros asfixiant când sunt aprinse: sunt atârinate de plafon cu frânghii murdare, unele groase, altele subțiri și cari atârnă aproape până la înălțime de om.

Numele de Damasc aduce aminte, firește, pentru creștini, amintirea *convertirii Sfântului Apostol Pavel*. Călăuza vă arată cu cea mai mare convingere nu numai mormântul Sfântului care a înlesnit fuga lui Sf. Pavel, dar și fereastra prin care creștinii au scoborit pe Apostol într'un coș, în timpul nopții, (vezi chipul de jos). Călăuza își mai arată, la o mică depărtare de Damasc, locul unde s'a săvârșit

Fortăreața din Damasc, cu fereastra pe unde, după cum zice legendă, ar fi scăpat din închisoare sf. apostol Pavel.

Cimitirul din Damasc, cu mormintele fiicei și ale celor două soții ale lui Mahomed.

convertirea lui Sf. Pavel; în evul mediu, însă, tradițiunea indică locul convertirii în apropiere de satul Kokah. Tradițiunea musulmană mai indică în apropiere de Damasc, locul unde ar fi petrecut câțva timp Adam, unde Avel a fost ucis de Cain, și unde Abraham a avut revelațiunea Dumnezeului unic.

Damascul mai are un cartier de leproși, păzit de santinele. Nenorociții nu pot ieși din cartier, unde li se procură hrana și se înmulțesc între ei. Și e în adevăr de mirat, că în astfel de condițiuni, bolile molipsitoare nu fac ravagii. Sănătatea publică e relativ bună și Europeanul nu riscă nimic din acest punct de vedere.

Mai mare e primejdia la Alep, din cauza bubei, care a ajuns endemică și e teroarea familiilor consulilor europeni, îndeosebi a femeilor. — bubă pe care medicina n'a ajuns încă să-i găsească origina și nici leacul. Faimoasa bubă din Alep e un fel de furuncul. Adesea se produce în vârful nasului și durează câteva săptămâni, în care timp crește și sfârșește prin a desfigura fața, iar timp de alte câteva săptămâni descrește. Mai întotdeauna rămâne o cicatrice, uneori aproape invizibilă. Groaza de bubă aceasta face pe mulți turiști să renunțe la plecarea de a vizita Alep.

Și cu toate acestea Alepul face să-l vizitezi, atât pentru vestigiile număroase ale antichității îndepăr-

tate, cât și pentru pitorescul orașului și obiceiurile populațiunii. Se poate chiar spune, că o excursiune în Azia-Mică e incompletă, dacă nu te oprești, măcar pentru câteva zile, și la Alep. Dar, precum am spus, teroarea inspirată de teribilul furuncul contagios, face pe turiști să ocoliască această localitate.

Insemnările unui Japonez.

Vestitul ziarist din Japonia, Shuho Chiba, cutreeră de vreo doi ani de zile prin țările europene, ca să ne studieze instituțiile, să ne observe moravurile și să ne cunoască obiceiurile. Prin ochii lui ageri de om al îndepărtatului Orient, lucrurile noastre se reflectează într-o lumină aparte, cu colori ciudate, cu linii caracteristice marcante, pe cari noi nu le-am putea niciodată observa în felul lui, fiind concreșcuți și creșcuți în alt spirit, în alt modru și în alte principii. Lăsăm drept aceea să urmeze cuvântul lui Shuho Chiba, așa cum își publică el acum în foile din străinătate impresiile primite printre noi...

„Tochio eră scaldat în raze de soare — începe Shuho Chiba — când am pornit la drum spre Europa. Din frenul, care mă ducea la vapor, aruncam priviri duioase de adio spre căsuțele mărunte japoneze, pe lângă cari treceam în goană nebună și sufletul mi se um-

pluse de o mulțime de simțiri turbătoare și dureroase. Câte-o față cu ochii visători îmi făcea semne cu eventaiul — și iată sunt ani acum, de când am plecat din țară. Rătăcesc de atunci prin orașele culturale ale Europei, cercetez, privesc și studiez neîntrerupt tot ce mă poate interesa pe mine, ca Japonez, dar cu cât inspir mai mult aierul acesta european, simțesc mereu, sunt silit s'o declar, că ceva, ce numai simți se poate, va despărți pe vecie Europa de Asia. Se poate, că acesta e contrastul felului de a privi lumea, dar nu-i eschis și aceea, că eu m'am abătut pe aici, în lumea aceasta streină pentru mine, ca bărbat...

Sosirea mea în Europa dela început mi-a procurat o desiluzie amară. În Triest am pus piciorul pe continentul acesta și la sosire tocmai suflă turbată bora, că nu-mi venia să cred, c'aș fi într'un port sudic al Europei. Închipuiți-vă că cineva pleacă cu săptămâni înainte din Japonia, în vreme, când înfloresc cireșii și adie vânt de primăvară, călătorește mereu și când pune piciorul pe uscat, se trezește, că deasupra lui se cern fulgi de zăpadă și geme vântul rece și aspru. Trezirea aceasta bruscă dela o temperatură la alta m-a îngrozit...

Dar neplăcerea cea mai mare nu mi-a procurat-o frigul. Pe noi Japonezii ne învață din copilărie să ne păstrăm sângele rece și să nu ne surprindă nimic din cele ce ni se întâmplă. La aceea, firește, nu ne-a învățat nimeni, că în Europa chelnării poartă frac și de aceea întâiul chelnăr, pe care l-am întâlnit la hotel, m-a pus în uimire. Eram tocmai în prânzer. Iar împrejur de mine dame elegante și domni aleși și m'am trezit deodată, că se îndreaptă spre masa mea un domn în frac. M-am plecat adânc înaintea lui, i-am întins politicos mâna și i-am oferit din tabacherea mea de argint o țigară. Lumea din restaurant a isbucnit în hohot și am roșit până după urechi, în credință că am făcut vreun gest comic și nu voiu fi finit corect ta-

Primirea la Petersburg a Prinților români: Cel cu nr. 1 e Țarul Nicolae, nr. 2 e Principele Ferdinand, primind salutul companiei de onoare, de Cazaci, ce i-au ieșit la gară, nr. 3 e Prințul Carol, purtând uniforma de ofițer rusesc, — încolo generali și curteni împărătești.

bacherea în mână. Numai târziu, când m-a luminat, am înțeles, că ilaritatea s'a produs pe motivul, că i-am întins mâna chelnărului. Că ce e de râs în aceea, că dăm mâna cu un om asemenea nouă, fie acela chiar chelnăr — asta n'o înțeleg cu mîntea mea de Japonez nici în ziua de azi.

În Triest am dat încetul cu încetul de prietini europeni, cari au început să mă invite la prânzuri și la cîini. La început m'a înduioșat nespun de mult, că peste tot locul

mi se servea urez cu zahăr presărat și întotdeauna mă întrebau:

— Așa-i, că la Dtră urezul e mîncare națională?

— Da — răspundeam — urezul e mîncarea noastră națională, dar pentru aceea și nouă ne place mai mult friptura.

Stăpâna casei mi-a aruncat niște priviri curioase, neînțelegând pe semne, cum de-s Japonezii carnivori. Nu m'a înțeles cînsfita femeie, dupăcum nu au înțeles nici alții mai târziu, că mă mai săturasem

de urezul cel mult, care mi se servea pretutindeni. Și acasă în Japonia mă apucau frigurile, când trebuia să mîncînc urez și poate și de groaza urezului am fugit în Europa. Asta așa spunându-o nu pare lucru mare, dar trăind-o e grozav, mai ales pentru un om politicoș, ca mine, care, o spun serios — la început credeam că e bunăcuviință să mîncînc cât mai mult din ceea ce ți se servește. Azi știu, că lucrul e tocmai invers, dar cât urez a trebuit să mîncînc eu, până când am

Vedere din Orăștie: Monumentul din curtea casarmei orășenești, ridicat întru amintirea luptei dela Biskupitz, unde regimentul românesc 64. a săvârșit o splendidă bravură războinică. (Fotografie de dl locotenent Ioan Lazaroiu.)

învățat acest paragraf de bunăcuviință...

Din Triest am plecat spre Viena. Prietini mă sfătuiseră de cu vreme că dacă vreau să rămân singur într'un apartament, să-i dau ceva bacșiș conductorului. Bacșișul eră pentru mine atunci o noțiune nouă încă. „Pe tren să călătorești singur, e bine” zice și proverbul japonez și de aceea m'am decis repede, să duc la îndeplinire sfatul cunoscuților. Cu mâna tremurând am strecurat două coroane în palma slujbașului și m-am gândit numai decât, că ce s'ar întâmplă oare, dacă omul acesta cu uniformă ar considera fapta mea de un act de corupție?! Dar nu s'a întâmplat nimic. Slujbașul a salutat, m-a împins într'un despărțământ, a încuiat ușa și poftindu-mi noapte bună, nu m-a mai conturbat tot drumul. Înainte de-a mă da somnului, m-am gândit ce s'ar fi întâmplat într'un asemenea caz la noi în Japonia? M-ar fi deținut numai decât, că am corupt slujbaș de stat, pe acesta l-ar fi delegat din post și ar fi pășit-o și amicul, care m-ar fi sfătuit să purced la astfel de mijloace! „Câte bordee, atâtea obicei” am gândit, și îmi eră oarecum năcaz, că noi, japonezii, nu cunoaștem mijlocul acesta al corupției...

Pe Kärtnerstrasse în Viena — o

știe toată lumea, care a văzut odată orașul acesta împărătesc — se plimbă sara până târziu damele acelea elegante, cari în ochii mei seamănă așa de mult una cu cealaltă. Eu nu deosebesc peste tot fețele europene, cum o pățesc de altfel și aceștia cu noi, și de aceea mi se părea, că aceste dame de pe Kärtnerstrasse sunt toate surori, toate fiicele aceleiași mame. Deosebirea între ele eră numai atâta, că unele erau slabe și subțiri, iar altele grase și voluminoase. Un prietin îmi spune,

că acestea sunt gheșele europene. Eram curios și m-am alăturat la o blondă înaltă, pe care dacă aș fi vrut s-o sărut, ar fi trebuit să mă urc pe scaun, și am pornit cu ea la plimbare. Lucrul ei cel dintâi fû, să aducă vorba despre parale, în vreme ce răspândea un miros de parfum de nesuferit. M-am cutremurat de mirosul acesta și de purtarea aceașta prozaică și fericit am părăsit tovarășa la primul colț de stradă.

Am văzut însă, că europenii au niște idei ciudate despre gheșa japoneză. Ofensează direct pe aceste femei cu sufletul gingaș, când le compară cu femeile de stradă din orașele europene. Gheșa japoneză e actrișă, care cântă și joacă în cercuri intime, în familii, ca să distragă pe oaspeți, dar niciodată nu se vinde. Ar fi vremea ca să vină odată un mănunchiu de gheșe în Europa, ca să devină și aici oamenii în curat cu specia aceea de femei, a cărei faimă e mai rea, decât ea însăși...

Se spune, că în Europa stima față de femei a prins rădăcini de pe vremea cavalerismului. Că de ce trebuie deosebit stimată femeia, asta nu intră în capul meu japonez. Omul stimează deosebit pe un poet mare, pe un om genial, pe un comandant celebru, pe domnitor, dar pentru ce se cuvine acest respect

Vedere din Orăștie: Târgul de varză în piața mare, toamna. (Fotografie de dl locotenent Ioan Lazaroiu.)

Uscarea tăbacului: vedere din Feldebrö, comitatul Heves; întinderea foilor pe ațe pentru uscat. (Fot. de locot. Ioan Lazaroiu).

Copilul acesta e desemnat sub numele de zampir. Când un strigoiu, prin gemetele sale nocturne, tulbură somnul unei familii, *zampirul* e chemat spre a spune cine anume e acest strigoiu? A doua zi, copilul se duce la cimitir și arată mormântul aceluia care nici în mormânt n'are odihnă. Groapa e deschisă și se varsă var stins peste rămășițele trupești ale mortului: de acum înainte există siguranța că strigoii nu va mai plictisi și înfiora lumea cu tânguiriile lui.

Albanezul crede în deochiu. Musulmanii, spre a-și feri copiii, le fac cu o vopsea roșie ori neagră, în spațiul dintre sprâncene, un semn destinat să izbească privirea acelor care au puterea fatală a deochiului. Musulmanii mai sunt convinși de efectul miraculos al mărgelilor albastre tot contra deochiului, nu numai la oameni dar și la animale, la cal ori bou.

*

Albanezii catolici nu sunt mai puțin superstițioși decât frații lor mohamedani. Nu e rar să auzi pe un om cu instrucțiune europeană care să susție cu convingere, că există indivizi stăpâniți de diavol, cari pot prezice viitorul și să vorbească mai multe limbi streine, deși nu le-au învățat.

Albanezii sunt încredințați, că fiecare casă își are șarpele protector, care trăește pitit într'o gaură de zid.

Nu se pun ouă la clocit înainte de a fi însemnate cu o cruce — de teamă să nu iasă vre-un monstru.

În staul se așează un vas cu aghiazmă, pentru ca vaca să fete ușor. Albanezii musulmani împrumută adesea aghiazmă dela creștini, în acelaș scop.

Curios e, că mulți dintre mohamedani au o credință oarbă în Sf. Nicolae; în ziua de 6 Decembre, ei aprind o luminare în onoarea sfântului.

Preoții catolici, ca și hogii și dervișii, exploatează superstiția norodului, vânzându-i bucăți de hârtie cu câte o rugăciune scrisă cu mâna, ca amuletă contra deochiului și a

special femeii, care în multe cazuri e, cât privește intelectul, mai prejos decât bărbatul, nu pricep. E ciudat că pe bărbatul european îl silește la respect sexul. Dar fie așa! Ce văd însă la fiecare pas, e, că oameni fineri nu predau locul în tranvaie femeilor bătrâne, când se urcă în ele. Cum adecă, femeile înaintate în vârstă nu mai aparțin sexului slab? În Japonia bărbatul nu se ridică de pe scaun, dacă se urcă în tranvai o femeie tânără. Rămâne șezând demonstrativ, chiar fermecătoare să fie dama. Dacă ar face lucrul acesta, toți ar râde și i-ar reproșa, că vrea să cocheteze. Părăsește însă imediat locul, când o damă mai în vârstă apare în fața lui, căci în cazul acesta nu cade asupra lui bănuială, că ar vrea să facă curte... Iată așa, necrescuți suntem noi, Japoniezii...

□ □ □

Superstițiuni albaneze.

Albanezii musulmani cred în spiritele supranaturale, cari, grupate în două tabere, — *gini*, geniile răului, cu figuri înspăimântătoare, și *peri*, zânele binefăcătoare, cu chipul fermecător, — își dispută stăpânirea sufletului omenesc. Credința aceasta e cu îndemănare exploatată de hogii și mai ales de derviși, la mijlocirea

căroră recurg acei cari își închipue că sunt chinuți de vre-un duh rău ori acei cari doresc să obție favoarea deosebită a vreuneia din gingașele zâne. Șarlatanii aceștia ai religiei scriu versete din Coran pe foi de hârtie în formă de sul sau de triunghiu și le vând pe un preț în raport cu reputația intermediarului între muritorul păcătos și divinitatea atotputernică.

Amuletele acestea se numesc *nușa*. Sunt *nușa* cari trebuiesc purtate atârinate de gât, altele cari trebuiesc înghițite, pentru ca intervenția să-și aibă efectul.

Orice boală fiind socotită ca opera de răzbunare a câte unui *gin*, duh rău, hogii și dervișii fac avere cu desfacerea *nușelor* pentru fiecare boală în parte.

Albanezul, fie musulman, fie creștin, crede în geniul răului — *Seitan* pe turcește, *Drek*, în limba albaneză.

Credința populară e că ucigașul după moarte, devine prada diavolului care își alege domiciliul în corpul lui. Mortul rătăcește noaptea pe câmp, scoate strigăte de durere, se oprește la casa familiei victimei sale și geme, cerșindu-și iertarea. Uneori umbra ucigașului se întoarce din iad pe pământ spre a continua viața conjugală cu văduva lui, iar copilul astfel născut va putea distinge strigoii.

Steagul Comloșenilor, făcut întru amintirea regretatului Aurel Vlaicu... (Vezi mai pe larg la „Rânduri mărunte“).

boalelor, ori ca remediu de vindecare.

Sunt sate unde niciodată nu se scoate mortul din casă pe ușa pe care a mai fost scos odată un alt mort al familiei, ci pe fereastră.

Niciodată nu se scoate pe aceeași fereastră doi morți, iar dacă se întâmplă să nu mai rămâie fereastră disponibilă după ultimul mort, familia e încredințată că membri ei supraviețuitori vor ajunge vârsta lui Matusalem.

O mamă care are o față de măritat, ca să fie sigură că odrasla-i n'o să rămâie fată bătrână, caută să fie cea dintâi spre a trage piciorul unei femei măritate, moartă în ziua aceea.

Dacă într'o familie se produc două decese succesive, nu prea îndepărtate unul de altul, supraviețuitorii acestei familii, spre a se prezerva de o moarte apropiată, taie

capul unui cocoș cu puțin înainte de scoaterea cadavrului. În ziua înmormântării se lovește cu sicriul de

trei ori în pragul casei, — aceasta ca garanție că moartea nu va mai bate la ușa acelei case.

O persoană mușcată de un câne e cu siguranță vindecată, dacă timp de trei zile se poate pune pe rană păr ars care să fi fost zmulș dela acel câne; efectul e și mai sigur, dacă părul e dela coada cânelui.

Comorile îngropate în pământ ori în bisericile în ruină sunt păzite de dihăni negre și fantastice, cu ochi de foc, cari apar din găurile săpate întru căutarea comoarei. Dacă însă ești însoțit de un preot, nu mai e nici o primejdie...

Prezența comorilor într'un anume loc se recunoaște după sonoritatea terenului: sunt ghiulele de o compoziție secretă și cari azvârlite, se opresc în punctul unde se află îngropată comoara. Numai urmașii acelorora cari au ascuns comoara pot să dea de ea fără teama de a păți ceva dela monstrul cu ochii de foc care o păzește; totuș trebuie să taie un animal pe locul unde vor să facă săpăturile. Acestea să fac noaptea, în tăcere, și munca va fi zadarnică, dacă persoanele cari sapă au un moment de enervare ori furie.

O credință generalizată în Albania e aceea a prevestirilor de nenorociri: dacă pe osul unui piept de puiu sunt puncte roșii, e un semn

Cei 13 juni din Comloșul-mare cari la sărbarea desvării Tabloului „Vlaicu-Goga” au împodobit producția jucând eroicele jocuri naționale „Călușerul și Bătuta”.

Reuniunea română de cântări „Hilaria“ din Oradea-mare.

neîndoios că nu va trece mult și va fi războiu, dacă pe acelaș os se descoperă o gaură, e semn că va fi în curând un mort în familie. Codcădăitul găinei în anumite condițiuni, troznetul mobilelor la anumite ore, sunt deasemenea prevestitoare de o nenorocire apropiată.

O adevărată teroare exercită superstiția cu privire la vrăjitoare. Acestea intră în corpul omului pe care vor să-l omoare și în cel mult patruzeci de zile victima trebuie să-și dea sufletul. Iar o femeie, ca să devie vrăjitoare, mănâncă inima unui om mort de curând.

Acestea sunt câteva din superstițiunile mai generalizate în țara al cărei domnitor e chemat să fie Principele Wilhelm de Wied.

RÂNDURI MĂRUNTE

Lucrare monumentală este lucrarea pe care distinsul scriitor Al. Ciura a terminat-o și a pus-o sub tipar, având să formeze un prețios Monument literar, înălțat eroului cu tragic sfârșit Aurel Vlaicu. Lucrarea va purta numirea „Album-Vlaicu“ și va fi gata peste vre-o 2 luni de zile, — dând un op de

peste 20 coale tipar, împărțit cu multă rațiune și oglindind întreagă viața scurtă, dar glorioasă chiar și în tragicul ei, a neuitatului Aurel Vlaicu.

Albumul va aduce contribuțiile celor mai de seamă scriitori dela noi și din țară, cari știu ceva ori au avut ceva de spus despre Vlaicu.

La numărul de azi al „Cosinzenei“ alăturăm o coală de subscriere de abonamente la opul din vorbă. Rugăm să se facă subscrieri numeroase și coalele să se trimită la „Tipografia Nouă“ în Orăștie (Szászváros), cel mult până la Duminica Tomii, — ca editorii să se poată orienta asupra numărului de exemplare ce se tipăresc.

Cei-ce se abonează acum înainte la op, îl vor primi după apariție, cu 20% mai ieftin, decît va fi prețul lui de vînzare după aceea.

Binevoii a folosi sărbătorile făcând câteva abonamente la acest Album.

„Domnul Notar“ — a înviat! Poetul Goga îl făcuse numai ca o figură moartă, cel mult de pae, pusă în mișcare de cutari artiști șugubeți dela Teatrul Național din București. Dar de sigur poetul nu a visat, că se va trezi cu „Domnul Notarul“ dsale într'o zi, că învie aieva aici în Ardeal și se pune pe lucru și

chiamă procurorii și gendarmii, aceste razimuri favorite ale sale, și se ia cu ei după — poet!

De fapt așa-i. „Domnul Notar“ a strigat după procurorul din Cluj, care a dat poruncă să-i sară deregătoriile ungare în ajutor — *confiscând toate fotografiile* tipului acestuia, ca să nu ajungă în prea multe mâni de pe la noi, cari să rădă de potrozul lui pocit.

Săptămâna trecută poliția din Sibiu și Blaj a confiscat toate volumele dramei „Domnul Notar“ dela librăriile din acele orașe. Și așa se va face și în alte orașe.

*

Comloșenii, eternizând pe Vlaicu. Agențura „Asociațiunii“ din Comloșul mare, în Bănat, a ținut să eternizeze pomenirea mult regretatului Vlaicu, prin așezarea unui tablou în localul de acolo al Agențurii. Tabloul este lucrat de dl înv. dir. Teodor Bucurescu, anume combinând fotografia Vlaicu-Goga, cu chipul „Visul lui Vlaicu“... Sub chipul vulturului ce zboară peste Carpați, se văd cei doi prietini, Vlaicu și Goga, zburători amândoi spre același înalt ideal, unul într'un fel, altul într'altul...

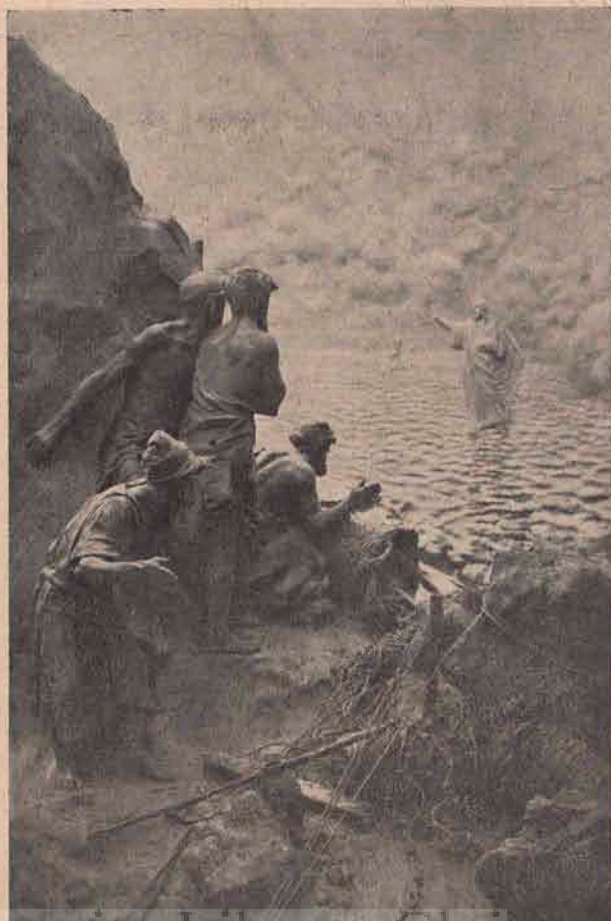
Tabloul a fost desvălit și așezat în localul agențurii Asociațiunii, în mijloc de frumoasă prăznuire, în luna ianuarie a anului de față — anume a doua zi după Botezul Domnului.

După desvălire, seara a avut loc o frumoasă producție, *concert*, la care a cântat Corul seminarial din Arad și corul mixt gr.-or. din Comloș. S'au încasat la concert 889 coroane 90 fil. rezultând un venit curat de 417 cor. 84 fil., din cari s'a format „Fondul Aurel Vlaicu“, din a cărui venit, între altele, se va face pentru Vlaicu, în toate vremile, parastas la ziua morții lui eroice. La petrecerea de după Concert, au jucat 13 flăcăi „Călușerul și Bătuta“ (vezi chipul de pe pag. 236).

Tot atunci s'a înființat „Steagul lui Vlaicu“, un steag frumos și prețios, (vezi chipul lui pe pag. 236) împodobit ca chipul biruitorului ce ucide bălaurul! Steagul se scoate

Isus intrând în Ierusalim. Poporul îl primește cu închinăciune mare, așternându-și hainele în drumul lui, pentruca peste 4 zile același nenorocit popor să strige sălbatec: „Răstignește-l, răstignește-l!”

Isus pe mare, venind spre învățăcelii săi, cari abia-și puteau crede ochilor. Petru a zis: „Învățătorule, poruncește-mi mie să viu și eu pe apă”. Și Isus i-a zis: Vino. Și a mers Petru, dar dela o vreme, cuprinzându-l frica, a început a se scufundă. Atunci i-a zis Isus, spriginindu-l și mântuindu-l: „Puțin credinciosule, de ce te-ai îndoit?!”

la *litii*, procesiuni bisericești, și la înmormântări de frunte, petrecut de 12 copii cu ministranți.

Frumos au comemorat Comloșenii memoria lui Vlaicu. Le servește spre onoare.

*

Operația inimii. E o minune a științei medicale aceea ce a dovedit medicul profesor A. Carrel din New-York: a făcut probe cu câni, operându-le inima. A oprit pe un moment circulația sângelui, a făcut tăeturi și cusături rezezi și iar a pus inima în funcție, — fără a fi primejduit viața operatului...

Un lucru ce pân'aci eră ținut ca peste putință.

Poezii populare.

Cine-a făcut horile
Aibă ochi, ca zorile
Și față ca florile,
Că horile-s stâmpărare
La omul cu supărare,

Că și eu când mă supăr,
Cu horile m-astâmpăr.

Face-m'ăș un fluturaș
Pe aripa vântului
În jurul pământului,
Aș zbură, cât aș zbură,
Floarea, floricea mea.

Cântă puiul cucului
În creanga gorunului,
Așa cântă de frumos
De se lasă codru 'n jos,
Așa cântă de cu jele
De stă Murășul, nu mere.

Săracă inima mea,
Mare foc arde la ea,
De-ar putea focul ieși,
Mare deal ar pârjoli.

De-ar fi drumul de hârtie
Ți-aș fi dragă numai ție.
Dar drumu-i din iarbă verde,
Eu mi-s dragă cui mă vede.

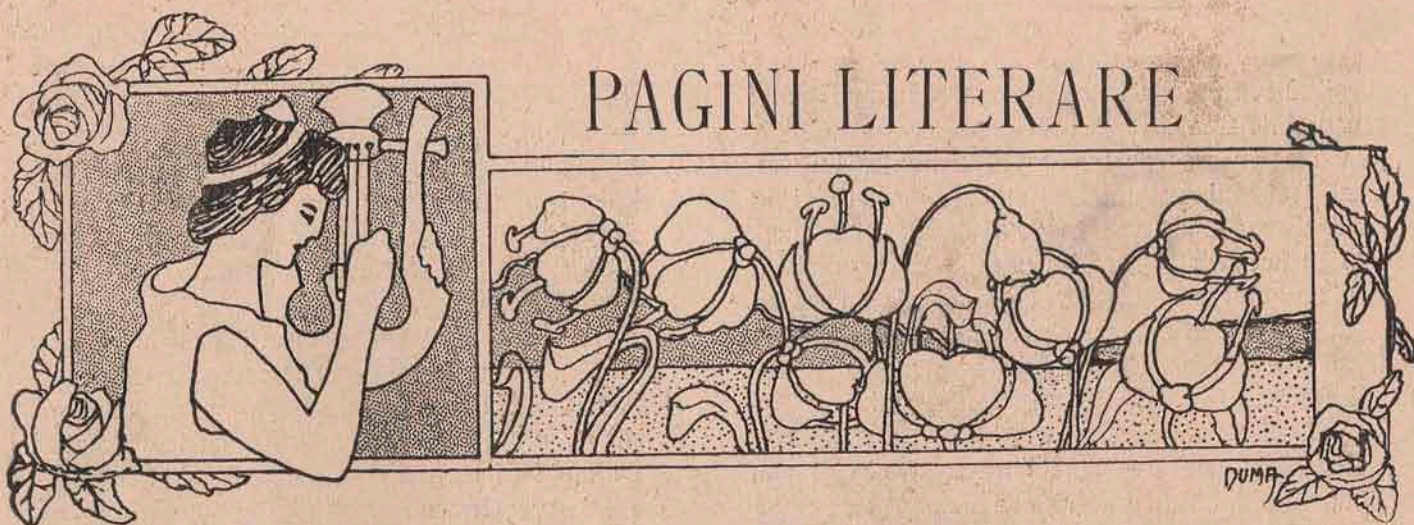
Ardă-l focu și para
Pe cel ce-și lasă țara,
Să mă arză și pe mine
De-aș fi lăsat-o de bine.

□ □ □

O rugăminte. Onorații noștri abonați cari au plătit numai pe 3 luni revista, sunt rugați a trimite plata mai departe, iar cei încă în restanță, a ne trimite și restanța și înainte, — ca să nu fim siliți a întrerupe trimiteria mai departe a revistei.

Rugăm cu o cale: binevoii a stăruii și pe lângă alte familii să aboneze această revistă, care, așa credem, prin străduințele ce pune de a aduce atâtea chipuri interesante și alese, a-fară de articli literari și diverși, — s'a făcut vrednică de tot spriginul.

Numărul proxim al revistei noastre apare *Duminecă*, în 3 Maiu n.

PAGINI LITERARE

Sonete.

I.

Văzui o piatră 'ntr'una din vitrine,
O piatră scumpă, — și de-atâtea ori
Căzură-asupra-i ochii-mi râvnitori,
Frumosului deprinși să i se 'nchine.

Dar într'o zi sosesc cumpărători
Și-mi văd sclipind odoru 'n mâni streine. —
Am plâns, am plâns înăbușit în mine,
Hulind pe celce nu mi-a dat comori.

— Cetind-o azi, ți s'o părea streină
Povestea mea cu piatra nestemată,
Dar, vezi, e-un cântec vechiu și cunoscut :

Un diamant mi-ești și tu 'ntr'o vitrină
Ce n'ai de gând să-l cumperi niciodată
Și-ți pare rău când vezi că s'a vândut.

II.

Sunt zile 'ntregi și nopți, când nu tresare
Nici cea mai mică frunză, — când gândești
C'au împietrit pe ramuri la ferești,
Și nopți sunt iar și zile, când îți pare

Că stau afar' platanii de povești,
Ori cântă lin vreun cântec. — Sunt arare
Și nopți când plâng, când urlă cu turbare,
Se 'ndoaie, gem, se sbat de te 'ngrozești. —

Din geamul meu cu vechiul parc vecin
I-am tot văzut — și-asemeni picăturii
Ce-ți varsă 'n piept, când acrul ei venin,

Când vinul sfânt al cuminecăturii,
Vărsatu-s'a și sbucium și senin
In sufletu-mi, din sufletul naturii.

ECATERINA PITIȘ

Luminițele de ceară...

G. VLĂDESCU-ALBEȘTI

L'am cunoscut într'o sară de toamnă. Un om slăbănog, cu trupul pușintel și gârbov. Fumă mult, peste măsură, și tușea necontenit, o tușă înfundată, ca hămăit de câine răgușit.

Eram vecini, într'o fundătură de stradă dosnică, tăcută și murdară. Îl priveam cu milă și sială. În chipul lui stă, pironită, grozăvia unei dureri ascunse.

Vindea în piață, cu coșul, mărunțișuri. Imbrăcămintea lui oltenască, învechită și săracuță, chipul lui năcăjit și sfios, îi aduceau, întotdeauna, pagubă și supărare.

Sara venia târziu. Cu pași mărunți, cu gâtul încovoiat de cobilișă, intra încetșor pe porțița caselor mici și urâte.

Nu adormia până târziu. Scotea din sân un castif, și făcea, cu multă luare aminte, socoteala banilor din șerpar. Vorbea așa de tare la facerea socotelilor, că de multeori, vedeam prin fereastra deschisă, capul de bufniță al proprietăresei.

— Mai isprăvește, pentru Dumnezeu...

— O lecușă, coană mare, o lecușă...

Și iar începea sunetul de bani și vorba lungă a olteanului.

— Cincizeci de bani la ardei...

— Un franc și patruzeci pe roșii.

— Doi și treizeci, fasole țucără...

— Cincisprezece bani, mâncarea mea de-amiază...

— Doi franci, jupunului...

Cocoana se făcea foc. Blestemă așa în foilul nopți, de știă toată mahalaua.

Precupețul se făcea ghem, cu capul între coșuri, nu mai răspundeă nimic, și adormea, așa cu gândul la socotelile lui de-o zi.

Casa lui eră sala îngustă și murdară, din fața bucătăriei. Un așternut de paie, cu o zeche ruptă și unsuroasă. Plătea trei franci și jumătate pe lună, și câte ceva din rămasul vânzării. Un păstârnac, ceva

roșii și câteva fire de leuștean, erau deajuns, pentru coana proprietăreasă.

Venise în oraș de mic copil. În mintea lui erau limpezi toate înfundăturile, cu străzile încâlcite și încurcate, ale mahalalelor. Niciodată n'a uitat pe femeia șireată și hrăpăriață, care l-a păcălit la târguiață. Și casa și numărul dela poartă, erau pironite în mintea lui.

În revărsatul zorilor, prin pâcla deasă a dimineții și fumul nesuferit al fabricilor, auzeam cu foșii glasul răgușit și nepulincios al precupețului:

— Ouă de găină, ouă!...

Purtă pe umerii lui greutatea unui câștig, care prin micimea lui, nu-l bucură niciodată.

— Mărine, — îi spune gazda — o să-ți ridic chiria.

— Nu, coană mare, să nu faci păcatul ăsta. Mama... știi coană mare, cât îi de săracă!

Proprietăreasa se umfla în pene, ca un curcan sătul și arțăgos, și o mângăia atât de mult chemarea de „cocoană“, că ar fi fost în stare, să nu mai stee la sîat cu nici o vecină.

Mărin își schimbă marfa, după timp și căutare. În săptămâna patimilor, coșul lui eră încărcat cu lumânări și tămâe, arareori purtă câteva ouă, pentru domnul Morii, voiajorul din colț.

Și îl vedeam așa, tiptil, tiptil, strecurându-se prin mulțimea din largul străzii:

— Luminișele de ceară!...

— Cinci bani tămăioara!...

* * *

O zi senină și caldă. Podoaba cașiilor cu florile lor vesele și curate, mirosul primăvărat al liliacului, venia ca o binecuvântare, peste sufletele chinuite de mizeria și zarva orașelor mari.

Bogația de lumină a soarelui năvălea în suflet, în valuri calde, gonind gândurile obosite și urâte, din zilele de sărăcie și năcaz.

N'am auzit demult, strigătul răgușit al precupețului. Doar, eră săptămâna patimilor, cu vânzarea „luminișelor de ceară“...

În sara celor „douăsprezece“ evanghelii, o sară potolită, cu cer senin și adieri calde, am înțeles deslușit glasul răgușit al lui Mărin;

Măi Mărine dela Greci

Vin cu luntrea de mă treci!...

Pentru noi cei din „Fundătura Basarab“, cântecul acesta de cobză hodorogită, a olteanului, ne frământă mult. Niciodată omul acesta năcăjit, nu a cântat. Și acum în săptămâna patimilor!

— Ce-i cu Mărin, coană Lenfo?

— Ce să fie, maică, iacă o pacoste pe capul nostru. Cântă, plânge, râde...

— Am spus comisariului și face.

— Ferească Dumnezeu, scuipe sânge, și cât îi ziulica de mare, trage în sufletul lui mahoarcă de tutun. N'am loc în bucătărie din princina hoitului de oltean...

Îi strein și el, cocoană Lenfo!...

— Strein, strein, domnule, și eu sunt streină!...

În Vinerea Paștilor, o zi învolburată și tristă, sergentul de stradă, arată cu cravașa, casa cu numărul douăzeci din „Fundătura Basarab“.

— Acolo stă Marin!...

— Întreabă de cocoana Lenfa!...

Femeia cu părul colilie, cu mintenașul aruncat pe umeri și marama înfășurată peste creștet, se oprește sfioasă, în fața caselor mărunte și murdare. Ochiul ei înrouași de lacrimi, măsoară cu luare aminte poarta arătată de sergent.

— Ce vrei, femeie?

— Sărut mâna conia, Mărin!...

— Vino, vino, de-ți ia hoitul de aici.

— Mi-a împușin sufletul și casa!...

Mărin a deschis ochii mari, s'a rezemat în coate și s'a ridicat pe brânci. Fruntea lui unsuroasă și nădușită, cu umerii obrazilor palizi, s'a lăsat ca un bolovan de piatră, peste brațele și sânul cald al mamei lui.

— Erai numai de zece anișori, Mărine!...

— Cine ți-a mâncat viața și tinereța!...

— Streinul mamei, strein!...

În chipul stins al flăcăului, a năvălit cea din urmă nădejde de viață. S'a rezemat de umerii bătranei, i-a sărutat fruntea și obrazii, a sărutat-o pe tâmple și pe păr, a sărutat-o mult, mult de tot!... Cu mâinile lui slăbănoage, a deșertat șerparul cu banii, de pe luminișele de ceară, a scos catastiful cu socotelele, și le-a vârat în buzunarul mintenașului.

— Să-i ai pe urma mea!... Așa a vrut Dumnezeu!...

Apoi s'a rostogolit sgomotos, ca un brad năruit de trăsnet. Și sângele, subțire ca spuma, a curs pe gură și pe nas, s'a revărsat pe dușumeaua murdară și umedă.

Femeia, care nu-și văzuse copilașul de mic, a încremenit. Privea ca o nebună, cu ochii fință la sângele proaspăt, sângele ei, tinerețea și nădejdea, blestemul și nenorocul unui suflet, prăvălit de sărăcie și neodihnă.

A sărutat în lacrimi fruntea rece, a copilului, care adormise pentru totdeauna, i-a mângăiat pe obraji și, cu mâneca cămeșii, a șters spuma albă, pătată în sânge, ce năvălea în gura lui arsă!...

Luminișele de ceară i le-a aprins pe toate la căpătâi, și tămăia a lăsat-o să arză, așa cum eră, în bolovani mari.

— Au întrebat fetele de tine Mărine!...

— Și feciorii lui Mănilă, din gura văii!...

— Te-am așteptat, Marine, la sorți și ți-a cusut maica cămeșe de ginere!...

O noapte întregă s'a zbatut biata femeie, într'un geamăt sfâșiator. Flăcăul stă întins, în tinda îngustă, pe patele însângerate.

În noaptea aceasta de smerenie și închinare,

când în biserică se cetea prohodul, un suflet năcăjit, vegheă la căpătâiul mortului. În orașul mare, clopoțele sunau neconținut, și un găngănit de jelanie și căință se simțea fluturând, ca o adiere.

* * *

A sosit în fața porților, un car al primăriei, și omul cimitirului. L-au luat pe sus, așa cum l-au găsit, într'un coșciug de scânduri învechite. Și carul acesta, care purtă, pe streășena învelitoarei, o cruciuliță de lemn, părea o fragă, care duce în nesuferitul ei cuprins, nemernicia și sălbătăcia omenească...

Am auzit cuvintele preotului:

— „Sfinte Dumnezeule, sfinte tare, sfinte fără de moarte“...

Și în urmă carul a pornit încetșor, prin cotiturile fundăturii. O femeie, atât eră pe urma lui, și un oltenaș mic sgribulit, cu părul vâlvoi, plângea în sughișuri ascușite.

Mi s'a părut în clipa aceea, că văd înaintea mea zorile unei dimineți de toamnă ploioasă, și prin colțurile străzilor reci și murdare, zăresc chipul oltenașului, cu capul plecat pe cobiliță, cu strigătul răgușit și obosit. O lume întreagă de suferinți și năcazuri, de sărăcie și nepăsare, se prăvăleă grămadă peste mine; iar pe deasupra lor zăream trecând ca o răz-bunare, în haină neagră de corb, moartea...

De mulțori, noaptea, mi se părea că aud socotitul răstit al lui Mărin, și strigătul de femeie speniată al proprietăresei.

Bietul Mărin, a fost mai cinstit în viața lui scurtă și năcăjită, ca mulți neputincioși și leneși.

Îl am în gândurile mele, trăite în preajma locurilor acelea urâte și grozave. Îl văd strecurându-se printre mulțimea trecătoare, gârbovit de greutatea coșurilor, cu strigătul lui stins, fără putere. Marfa lui vândută în săptămâna patimilor, eră mai scumpă și mai căutată, și vorbele lui păreau rupte din cea mai înfiorătoare suferință. Nimeni nu strigă mai frumos, ca Marín:

— Rășină și tămâioară, luminișele de ceară...

Despărțire.

...Și-acum întinde-mi mâna și ochii dulci îi pleacă,
Să tacă zvonul firii și inima să tacă.
O frunză despărțită de ramura bătrână,
Pe care valuri repezi pe-un țărniș strein o mână,
De m'a adus ursita de sufletu-ți aproape,
Argintul îl fărâcă pe 'nchisele pleoape
Și ochii mei cei umezi cu jale mi-i sărută,
Iubirea și durerea pe veci rămâie mută.

Acum abiă pricepem cum ne cuprinse focul,
Cum ne-a 'nfrățit gândirea și sufletul norocul,

Cum ne-a 'nfrățit lumina apusului de soare
Și cântecul sirenei pe-a mării 'nșeninare,
Cum au știut a noastre dureri să se 'ntelegă,
Abiă la despărțire pricep că mi-ai fost dragă.

Își scutură parfumul salcâmii ninși de floare,
Cresc flori pe pânza albă sub mâna-ți silitoare
Și cei curați la inimi în jurul tău s'adună,
Nu știu că 'n gând ai noapte și 'n inimă furtună.
Din valul tău de patimi ei nu 'nteleg nimic,
De ce se rupe firul de roșu borangic,
De ce tresare sânul la cântecul de dor,
De ce nu ai la lucru, prietina mea, soor?..

Și când, din noaptea caldă a ochilor cumiști
Îți picură mărganul de lacrimi fierbinți,
Când cerul și pământul durerea n'o pot ține,
Se pornesc și cei mici plângând așa cu tine.

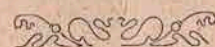
În ochi tu porți o vraje, de care nu-ți dai seamă
O simt cum rugătoare mă 'ndeamnă și mă chiamă,
Când ochii mei, pribegii, spre alte țărnișuri cată...
Voi mai putea în cale să te 'ntâlnesc vreodată?
Să simt privirea-ți dulce pornită să mă certe,
Duios să-mi plec genunchii, streina să mă erte?

Cum am putut ascunde o tresărire sfântă,
Cum am lăsat lumina de-un nor pribeg înșfântă?
Am auzit chemarea și-am stat în umbră muți,
Și nu ne-am știut focul, copii nepricepuți,
Cum am ținut în taină în cântec negrăit,
Și n'am văzut că cerul ateva ne-a 'ntâlnit!
Și, de-ai văzut cucernic în drumu-ți că m'abat,
La sânul tău, frumoaso, de ce nu m'ai chemat?
Am fi uitat noianul durerii într'o clipă,
Ar fi întins norocul pe noi a lui aripă,
Și 'n viers de ciocârlie plutea pe bolta-albastră
În cânt ușor de vară, pe cer iubirea noastră.

Și, muți, la despărțire, ca doi streini noi stăm,
Am blestemă cu lacrimi. Pe cin' să blestemăm?
Norocul ni se pierde, vieța ni se stânge,
Și cum aş vreă cu tine alături să pot plânge
Nedumerirea noastră, când dușman ne-a fost șfatul
Și cum aş vreă să știu azi că eu sunt vinovatul
De sbuciumul și jalea ce-asupra-ne coboară,
De noaptea ce se lasă pe-o inimă fecioară,
Să las așa să curgă al ochilor șivoi.
Dar nu. La toate vina noi suntem, amândoi!

Și-acum întinde-mi mâna, prietina iubită,
Și nu stropi cu lacrimi prea sfânta ta ispită,
Căci e zadarnic plânsul, norocul când s'a dus,
Zadarnic ceri lumina, când soarele-a apus.
Te-apropie duiosă și ochii mi-i sărută,
Uitată 'n veci rămâie iubirea noastră mută.
Iar eu mă 'ntoic în noapte cu pașii mei pierduți:
— Cum nu ne-am știut focul, copii nepricepuți!...

I. U. SORICU

PE BISTRIȚA LA VALE...*

— PE POTECILE CEHLĂULUI —

EM. GÂRLEANU

Ne scoală des de dimineață toaca, această trâmbiță sfântă de chemare a mănăstirilor. Sunetul ei se pierde și iar răsună străbătător, când potolit, când repede, într'un șir de note armonioase, care umplu mănăstirea ca lăuntru unei viori, împrăștiind o muzică ce întârzie prin coridoare și chilii, ca un zumzet prelung. Și din hăurile munților vin răspunsuri, cari mai apropiate, cari mai depărtate, altele stinse, ca și cum schituri nenumărate ar răspunde lăcașului stăpân.

Eșim în cerdac. Dimineața e rece, deși razele soarelui străbat ici-colea ca niște undrele de aur. Ceahlăul își tivește, fumuri, crestele pe cer; cu mijlocul încins într'un vâl des de ceață pare că-și strânge șalele stâncoase într'un brâu de lână. Codrul stă încremenit, ca și cum ar fi și el de piatră. În liniștea adâncă, se aude, departe, șuetul izvoarelor. Toaca a trezit călugării, dar și norodul de rândunele care se înalță ca un nor de pe acoperișul mănăstirii, apoi se împrăștie, o iau spre munți și deodată vin de cad ca niște săgeți în ograda mănăstirii, ciripind voioase, zburând prin cerdacuri, atingând pământul, pieziș, arătându-și piepturile albe, încrucisându-se, părinți și pui, puzderii. Și în jocul lor arzător par mii de sunete însuflețite, ce izvoresc de sub clopotele ce au început să bată prefăcând întreg văzduhul într'un uriaș lăcaș de rugăciune.

Ușile chiliilor s'au deschis toate, călugării împânzesc ograda. Unii, bătrâni încovoiați de șale, de abia pășesc, cu mățaniile în mâni, spre biserică, alții cară apă cu ciubărul la bucătărie. Vieța mănăstirească și-a luat drumul ei obișnuit. Pe ușile larg deschise ale bisericii, izvoresc cântecele sfinte. Slujba a început.

Pictorul ne imbie să ne spălăm la cișmea. El care face bae în Bistrița la 4 ceasuri de dimineață, de abia așteaptă să dea ochii cu apa înghețată. Ne hotărâm în sfârșit, și peste câteva clipe ne întoarcem cu fața vântată și tremurând. Izvorul cișmelii, care vine tocmai din adâncurile Ceahlăului, ni-a tăiat obrazul ca și când am fi stat cu capul în zăpadă.

Dar nu e vreme de pierdut, trebuie să urcăm muntele. Ne pregătim în pripă, ne luăm toegile și 'n sacuri ceapă, cartofi fierți și mămăligă, pe cari îi legăm de oblăncurile șelei căluțului de munte pe care îl luăm cu noi și, dimpreună cu călăuza, călugărul Veniamin Boacăș, care cunoaște bine Ceahlăul, și pe care ni-l pune la îndemână starețul, pornim, tăind pieptiș dealul Durăului. În vârf ne oprim o clipă. Privim spre Măgura Grențieșului cu codrul de brad și plaiurile lui, și spre Piciorul Poienilor care înconjoară Durăul, rămas bine în urmă, ca o cunună verde. Pe

tăpșane pasc, risipite, vitele mănăstirii și ale oamenilor din sat. Talanga răsună ușor și sunetul acestei mici scoici de alamă, ne revarsă în suflet o mulțumire nedeslușită, poezia locurilor liniștite și sălbatice peste care natura e încă stăpână și oamenii umiliți slujitori ai ei. — „Să pornim“, ne poruncește călăuza, și noi, zmulși din visuri, ca niște soldați ascultători, plecăm mai departe. Am ajuns la poalele Ceahlăului. De acum e greu! Cuviosul Veniamin, își începe slujba, — ne povestește legenda cuvioasei schivnice Mariana:

— „În Poiana, uitați-vă colo, ne arată el, în locul acela care se cheamă: „În fund la Dărăban“ a fost mai întâi o mănăstioară, — un schit. Să fie de atunci ca vreo două sute de ani. Din ce pricină, cine ar putea ști, călugărițele s'au împrăștiat care încotro. Că unele s'or fi dus pe la alte mănăstiri, că altele ar fi intrat iar în lume, Domnul știe. S'or fi dus că pe aici e firea aprigă. Iarna cad troenile de umplu vâgăunele, potecile se pierd sub omeți, izvoarele îngheață și lupii or fi venit până la ușa chiliilor. Numai o călugăriță, o chemă Mariana, a rămas statornică lăcașului ei de rugăciune. Și s'a făcut schivnică, se hrănește cu ierburi și rădăcini. S'a rugat până la adânci bătrânețe, până ce Domnul s'a îndurat de i-o ridicat sufletul la el. Mănăstirea s'a dărâpanat încetul cu încetul, și azi pe locul ei e codrul bătrân de brad“.

Călăuza se oprește o clipă, apoi adaugă cu sfială parcă: „În unele nopți de vară, pe la utrenie, sfânta Mariana se ivește, într'o rază de lumină, și aprinde o candelă, la piciorul unui brad crescut pe locul unde fusese altarul mănăstirii. Călugării bătrâni din Durău au văzut lumina candelii. Vezi numai la cei bătrâni li-i dat darul ista, și aproape de moartea lor. Când dâșii zăresc candela în codru, strălucind ca un luceafăr, noaptea când merg la utrenie, știu că li se apropie ceasul, și se pun zi și noapte pe rugăciuni, ca să le fie primit sufletul în mâinile Domnului“.

Privim cu toții la locul care înviețuește o legendă, al cărei sâmbure de adevăr înfățișează sufletul omenesc cu tăria și ascunsurile lui nepătrunse.

Suntem în preajma codrului de brad. De mult încă simțim suflarea vântului care s'a pornit; înfundat în codru îi dă glas. Se pare murmurul unei mulțimi depărtate: se aud gemete, suspine și, uneori șuere prelungite ce se sfârșesc într'un vaet dureros. E orga uriașă a Ceahlăului.

Intrăm sub hruba verde croită de cetinile braziilor. Ferestrele n'a ocolit nici codrul Ceahlăului. Au început să-i tae poalele.

Mă gândesc la lăcomia omenească, — Ceahlăul care e al unui om nespun de bogat putea fi ocrotit de distrugere. Ce-i dreptul vârfurile sunt puse la adăpost; norocul lor să spună că sunt vâgăunile nepătrunse în care își au vizuinile lor urșii, pentru care proprietarul moșiei vine dintr'adins din străinătate, însoțit de număroși prietini, să-i vâneze. Nimeni altu,

* Fragment din volumul ce va apare în curând.

n'are dreptul să-și trimită glonțul în trupul acestor îmblănite sălbătăciuni, — și ori ce stricăciune ar aduce ele locuitorilor e pe dată răsplătită, tocmai ca să împedecă vânătoarea.

Începem să urcăm din greu. Lucru neprevăzut: la o cotitură a potecii o bancă de pe care sare o veveriță speriată. Se vede că mai mult aceste șugubețe dihanii ale codrului se folosesc de ea. Pe dreapta și pe stânga încep adâncimile, care curând se prefac în adevărate prăpastii, în fundul cărora gâlgăie izvoare. Un fag uriaș ne taie drumul. A căzut, trăznit, rupând cu ramurile lui puternice, în prăbușire, brazii de prin prejur. Carii scormonesc mereu în trunchiul lui ce se cerne într'un fel de făină gălbuie în care mișună fel și fel de gândăcei. Doctorul întinde mâna și primește îndată un musafir. Un gândac verde, cu aripile tari și strălucitoare, „gândac de turbă“ cum îi zice călăuza. Dar se vede că prinde repede de seamă că palma doctorului nu-i trunchiul copacului și-și ia, cu-n bâzăit zborul. Ne uităm la fagul doborât, la aceeașă podoabă căzută a pădurii, și mie imi pare rău ca după un om care în viață a trăit și s'a ridicat, și-a ocrotit pe alții. De-abiă putem să ne descercăm dintre ramurile lui; ne strecurăm printre ele, și sub pașii nostri crengile lor uscate se sfarmă fărâmi ca sticla. Călăuza are mult de lucru până își trece calul care se ferește și el pe cât poate. Pe cât înaintăm poteca e mai cotită, codrul mai nepătruns. La fiecare pas dăm acum peste putregaiuri cari încercă suișul făcându-l și mai greu. Pe buzele prăpăstiilor, brazi prăbușiți, sfâșiați de furtuni, stau spânzurați în gol numai de câte-o ramură vânjoasă infiptă între stânci din trunchiurile lor răsar acum burueni, și veverițele fac pe ramurile lor gimnastică de-asupra hăului groaznic care nu le înspăimântă. Învălmășagul de crengi, de ierburi, de liane, de trunchiuri căzute de zeci de ani, îți dă închipuirea adevăratei sălbătăcimii.

Ajungem la „Fântâna Măcărescului“, o gașcă de bârne acoperite de mii de iscălituri. Înlauntru și 'n față, prin altă gaură, curge o apă rece ca ghiața. E făcută acum vreo 60 de ani de către prefectul de pe atunci, Vasilică Măcărescu, ne spune călăuza. Ne oprim de bem, lacomi, însetați, binebuvântând amintirea conului Vasilică Măcărescu. Dar nu întârziem, se apropie amiaza. Umblăm de câteva ceasuri. Nu trece mult și întâlnim alt șghiab prin care se strecoară o șuviță albă-albăstruie de apă, care se pierde apoi prelingându-se într'o prăpastie. — „Asta-i și mai bună apă, tot așa de bună ca la „Fântâna rece“ de pe Ceahlău“, ne spune călugărul. Nimic nu te ispitește mai mult ca un izvor, mai ales un izvor neașteptat. Oricât de săturat ai fi tot bei și dintr'ânsul. Și iată-ne pe toți cu paharele întinse. Dar n'o putem bea decât sorbind-o în înghițituri rare, atât e de rece. După ce beau imi arunc ochii din întâmplare, spre căluș. Cu gâtul întins, clipind din ochi, în care pri-

virea i se joacă ape-ape, mă face să-i cetesc în ea o dorință: îi e sete, — dincolo îl uitasem. Le spun tovarășilor. Căpitanul îi scoate repede căpăstrul, pictorul, care are mai multă milă de dobitoace, decât oameni, ne muștră că am fost nesimțitori, uitând că de dată asta nu el și-a adus întâi aminte, și doctorul îl trage, susmuțând, de urechi: eu îl poetizez privindu-l cum bea cu nesațiu din apa limpede strânsă în cupa lespezilor dela piciorul izvorului, — ce-i dreptul poetizarea mea îi slujește mai puțin acum decât ajutorul pe care i l'a dat tovarășii.

— Ce zici, cuvioșia ta, îi spun călăuzii, de mâncare poți răbdă, dar de sete nu.

— „De sete nu!“ îmi răspunde, apoi își ia de seamă, și adaogă filozoficește: „dar tot e bine să ai de amândouă“.

De-acum urcăm de-adreptul coasta Ceahlăului. Nu mai putem de oboseală. Dar însfârșit ajungem pe cea dintâi înălțime, în poiană la „Fântânele“ și ne oprim în popas. Priveliștea ce se desfășoară de aici e uimitoare. Încolo, cât îți cu ochii, se desfășoară munții Ardealului: Pleșul, Highișul. În fund, rămași în urmă, aburii, se văd munții Bistriței, Pietrosul, Roșia, Grențieșul, ale căror vârfuri se ițiesc unii peste umerii bătrâni ai celorlalți; parcă ar fi pornit cu toții spre Ceahlău, și la un semn al uriașului ar fi încemenit acolo. Spre dreapta de tot munții îngenunchiază și de-asupra lor cerul se întinde ca o mare limpede, albastră bătând în vioriu, pe luciul căreia, nouri rotunzi, rumeniți de soare, par izule plutitoare acoperite de trandafiri.

Cu greu ne zmulgem acestei priveliști fermecătoare, să urcăm spre Panaghia.

Au fost la mine 'n suflet...

Au fost la mine 'n suflet și cântece și flori
Și-o primăvară dulce de vis și poezie,
Sub farmecul de lună zimbitu-mi-au și mie
Doi ochi mai scumpi ca raiul, cu scumpele comori.

Mă doare amintirea și sufletul s-o spun,
Cum mă chemă ispita, să-i trec pe sub fereastă
Și să pândesc, ca hoțul, de ochii ei adastă
Pe 'nchinătorul tainic și robul lor nebun.

Șopteam atuncia noaptea pe străzile pustii
Cu vântul și cu teii, un cântec drag și dulce,
Îmi trimeteam iubirea, în taină, să se culce
În patul de mătășă a scumpei ei chilii.

Adânc la mine 'n suflet purtam tăcut și trist
Cea mai frumoasă taină din câte se țesură
Și vorba cea mai sfântă rostită de vreo gură,
Rostită doar curată, în vremuri vechi, de Crist.

Mă biruise-o clipă adâncul înțeles
Al morții și-al vieții și-al zărilor curate
Al sfințelor cuvinte și-al negrelor păcate
Și-al tuturor enigme, ce-atunci le-am înțeles.

Dar le-am uitat... și astăzi, cum sufletu-mi pustiu
Nu mai pricepe-avântul, nici raza de lumină,
Cum nu-mi răsare 'n preajmă o floare de grădină
Eu nu mai știu atâta, de mort sânt, ori de-s viu.

Nepăsător și rece... acum n'o rog pe vânt
Să-mi spuie-o vorbă dulce, o rază să-mi trimită
Din ochii de lumină, din ochii cu ispită,
Și nu regret nimica, — atâta doar, că sânt.

SEBASTIAN BORNEMISA

Călăuza noastră în Italia.

MARK TWAIN

Cu prilejul acesta vreau să spun un cuvânt despre Michelangelo Buonarotti. Eu venerez puternicul geniu al lui Michelangelo, al omului, care a fost mare în poezie, în pictură, în sculptură, în arhitectură, mare în toate de câte s'a apucat. Nu-mi trebuie însă Michelangelo la prânzișor, la prânz, la ceaiu, la cină și în toate timpurile. Îmi place variația. La Genua el a făcut planul pentru toate, la Milano el sau școala lui a schițat totul; lacul Como el l-a pictat, la Padua, Verona, Venetia, Bologna, cine putea să auză dela călăuze altceva decât numele de Michelangelo! La Florența a pictat tot și a schițat mai tot, și unde n'a pus mâna să lucreze, acolo cel puțin stă pe un bolovan favorit, să privească, și ne-au arătat bolovanul acela.

La Pisa el a dat planul pentru toate, exceptând vechiul turn, și de sigur că i l'ar atribui lui și pe acesta, dacă n'ar fi așa de înclinat. El a conceput planul pentru Papa, el a conceput Panteonul, uniforma gardei de Elvețieni a Papei, regularea Tibrului, Vaticanul, Coloseul, Capitoiul, stânga tarpeană, palatul Barbarini, biserica Sf. Ioan Luteran, Campagna, Via Appia, cele șapte coline, băile lui Caracalla, apeductul Claudian, Cloaca Maxima. Nemuritorul a fondat orașul etern și a pictat totul în el, măcar de ar zice altfel toți cunoscătorii în toate cărțile. Prietenul Daniel strigă într-o zi călăuzei: „Destul prea destul! Nici un cuvânt! Fleacuri tot ce spui! Spune mai bine că Dumnezeu a făcut Italia după planul lui Michelangelo!”

Niciodată nu m'am bucurat atât de mult, nu m'am simțit atât de liniștit, ca ieri, când am aflat că Michelangelo e — mort.

Am aflat aceasta dela călăuza noastră. Ne-a dus

cale de o poștă printre tablouri și sculpturi prin lungile galerii ale Vaticanului și cale de mai multe poști printre tablouri. Ne arată marele tablou din Capela Sixtină, și fresce, fresce destule ca să umpli bolta cerului cu ele, mai toate făcute de Michelangelo. Noi începurăm cu călăuza aceasta acelaș joc, cu care reușisem de multeori ca să facem marș pe o călăuză; puserăm întrebări proaste, naive. Ființele acestea nu sunt bănuitoare, nu pricep ce e sarcasmul.

Ne arată o figură și zise: „Statu bronzo“.

Ne uitaram la ea cu nepăsare și doctorul zise:

— De Michelangelo?

— Nu, nu știu de cine.

Apoi ne arată vechiul for roman.

Doctorul într bă: De Michelangelo?

Călăuza holba ochii la noi, apoi zise: „Nu, s'a născut acum o miie de ani.

Acum iar un obelisc egiptean.

— Michelangelo?

— Oh, mon Dieu, gentilmen, nu sunt două mii de ani de când s'a născut.

A fost așa de descurajat de întrebarea aceasta vecinică, încât câteodată parcă îi eră teamă să ne mai arate ceva. Nenorocitul își da toată osteneala să ne facă să înțelegem că Michelangelo nu e responsabil decât pentru o parte a lumii, n'a reușit însă la noi. Când îți încordezi mintea și ochii studiind și privind, e nevoie de o variație, că altfel înnebunești. De aceea trebuia să chinuim nițel pe călăuza aceasta. Dacă lui nu-i face plăcere, atât mai rău pentru el, nouă ne face mare plăcere.

Aș putea să scriu aci un capitol despre acest rău trebuitor, cari sunt călăuzele europene. Mulți vor fi dorit din tot sufletul să-și facă treburile fără călăuză, cum însă e convins că așa ceva nu se poate, o fi dorit cel puțin să se despăguească cu o mică petrecere de neplăcerile unei astfel de tovărășii. Noi am ales partea aceasta și dacă experiențele noastre vor fi vre-un folos altora, o să-mi pară foarte bine.

Călăuzele din Genua servesc cu multă plăcere pe călătorii americani, căci aceștia se minunează mult și nu știu cum să admire orice relievă de a lui Columb. De aceea călăuza noastră țopăia încolo și încoace, parc'ar fi înghițit o saltea elastică. Eră plin de vioiciune și de nerăbdare. Ne zise:

— Veniți, gentilmen, veniți, arăt dumnevoastră scrisore scrise de Cristoforo Colombo, scrise de el, cu mâna proprie, veniți dupe mini!

Ne duse la primărie.

Funcționarul după ce deschise o grămadă de broaște, ne arată înșfârșit vechiul act. Ochii călăuzei scânteiau. Țopăia în jurul nostru, pipăia pergamentul cu degetele.

— Ce v'am spus eu, gentilmen! Nu e așa? Scrisul dela Cristoforo Colombo, scris de el singuro! Noi ne uităm nepăsători și nemișcați. Doctorul

examină o bucată de vreme actul cu multă luare aminte apoi zise fără să arate nici cel mai mic interes.

— A... Ferguson... cum... cum ziceai că-l chiamă pe omul, care a scris aceasta?

— Cristoforo Colombo, marele Cristoforo Colombo.

Doctorul se apucă încă odată să examineze actul cu atențiune.

— Ah... el singur a scris-o, ori altcineva?

— Singur scris, scrisul proprio dela Cristoforo Colombo, scris de el singur!

Acum doctorul lăsă documentul și grăi:

— Zău, eu am văzut în America băeți de patru-sprezece ani, cari știau să scrie mai bine.

— Dar acesta este Cristo...

— Nu întreb cine este. E cea mai mare urâțenie ce am văzut în ochi. Să nu crezi, că poți să-ți bați joc de noi pentrucă suntem străini. Că nu suntem atât de proști. Dacă poți să ne arăți ceva scris ca lumea, arată! Dacă nu, mergem înainte.

Și plecarăm înainte. Călăuza părea intimidată, cu toate acestea parcă vrea să mai facă o încercare. Avea ceva, cu care credeă că are să ne surprinză.

— Ah, gentilmen, veniți cu mini aret dtale o bust minonat al lui Cristoforo Colombo. Mareș, minonat, grandioso!

Ne duse la un bust minonat, — cu adevărat minonat, — apoi se dete înapoi și luă o atitudiune:

— Ah, priviți, gentilmen bust fromos, mărăș al lui Cristoforo Colombo! Bust cel mai minonat.

Doctorul ridică binoclul, cumpărat anume pentru acest scop.

— Ah, cum ai zis că-l chiamă pe domnul acesta?

— Cristoforo Colombo, mare Cristoforo Colombo!

— Cristoforo Colombo, marele Cristoforo Colombo? Ei, ce a făcut acesta?

— Descoperit America! Descoperit America! Ce naiba!

— A descoperit America. Nu va fi tocmai așa. Că noi suntem doar din America. N'am auzit niciodată de așa ceva. Cristoforo Colombo... frumos nume. E mort?

— *Corpo di Bacco!* De trei sute de ani!

— De ce a murit?

— Nu știu. Nu pot să vă spun.

— De vărsat, poate?

— Nu știu, gentilman! Nu pot să vă spun de ce a murit.

— Poate de vărsat?

— Poate... poate... eu nu știu. Crez că a murit el de ceva.

— Mai trăesc părinții lui?

— Cu ne-pu-tin-ță!

— Ah, care e bustul și care e pedestalul?

— *Santa Maria!* Acesta e bustul.

Ieri am petrecut iar trei sau patru ceasuri în

Vatican, această minune de curiozitate. Adese eram cât pe-acî să arătăm interes, câteodată chiar admirațiune pentru câte ceva... ne venea foarte greu să ne abținem.

Am reușit însă. Așa ceva nu va fi putut face nimeni până la noi în muzeele Vaticanului. Călăuza eră zăpăcită, încurcată. Alergă ca un desperat, ca să dea peste ceva deosebit pentru noi, a pus în joc toată priceperea sa... însă înzadar, noi nu arătăm interes pentru nimic. Pentru la urmă a păstrat ceea ce i se părea lui ca cea mai mare minune: o mumie egipteană, poate cea mai bine păstrată din lume. Ne duse acolo. De astă dată omul se simțiă atât de sigur, încât îi reveni tot entuziasmul de mai înainte.

— Iată gentilmen, mumie! Mumie!

Doctorul liniștit și grav ca de obicei ridică binoclul.

— Ah, Ferguson... cum ai zis că eră numele acestui Gentlemen.

— Numele? N'are nume! Mumie!

— Da! da! Născută aci!

— Nu! Mumie ghiptiana.

— A, așa. Francez se vede?

— Nu... nu francez, nu Romano! Născută în Egipt.

— Născută în Egipt! N'am auzit de așa ceva. Țară străină, pe semne, Mumie... Mumie! Dar ce liniștită e, ce gravă! Ah, poate e moartă.

— *Sacrebleu!* Moartă de trei mii de ani!

Acum doctorul se întoarse mâniaș la el.

— Ce însemnează comediile acestea. Vrei să-ți bați joc de noi, fiindcă suntem străini și am venit aci, ca să învățăm ceva. Drace, cară-te de aci cu cadavrele tale vechi. Dacă ai să ne arăți un mort ca toți morții, proaspăt și interesant, adă-l încoace, dacă nu, jur pe memoria lui Michael-Angelo că te cârlesc.

Trad: Oct. Sterescu.

CRIMA LUI SYLVESTRE BONNARD

Roman de ANATOLE FRANCE — Trad. de VASILE STOICA

Maiu.

Cine ar mai putea recunoaște acum cetatea cărților? Pe mobile-s numai flori! Drept are Jeana: trandafirii aceștia sunt foarte frumoși în vaza aceasta de faianță vânăată. Ea, de câteori se duce cu Teresa în târg, — și se duce în fiecare zi, — totdeauna se întoarce cu flori acasă. Florile-s niște plăzmuiri într'adevăr fermecătoare. Trebuie să-mi îndeplinesc odată și eu planul și să le studiez la ele acasă, la țară, cu întreg spiritul de metodă, de care sunt destoinic.

Aici ce să fac? De ce să-mi sec eu ochii pe vechiturile acestea de pergamente, cari nu-mi mai spun nimic de dai Doamne? Odinioară descifram cu o în-sufletire plină de mărinimie textele acestea bătrâne. Și ce nădăjduiam doar să aflu întrânsele? Data vreunui așezământ cucernic, numele vreunui călugăr iconar sau copist, prețul pâinii, al vreunui bou, sau al vreunei livezi, vreo dispoziție administrativă sau judecătorească; atât și încă ceva, așa ceva misterios, ceva vag, ceva sublim, ce-mi încălziă entuziasmul. Dar șaizeci de ani am cătat, și pe acel ceva tot nu l'am aflat. Cei cari au fost mai mult vrednici decât mine, marii maieștri de talia lui Fauriel, lui Thierry, cari au descoperit atâtea lucruri, au murit muncind, dar fără să fi descoperit nici ei acest ceva, care neavând trup, n'are nici nume și fără de care cu toate acestea nu poate fi întreprinsă nici o operă intelectuală în lumea asta. Acum când nu mai caut, decât ceeace aș putea afla, nu mai aflu chiar nimic, și e probabil, că niciodată n'o să isprăvesc istoria abaților dela Saint-Germain des Prés.

— Gâci, tutore, ce am în batistă?

— Parc'ar fi flori, Jeano.

— Oh, nu, nu's flori. Uite ce-i.

Mă uit și văd eșind din batistă un căpșor cenușiu, căpșorul unui pisicuț. Batista se deschide, animalul sare pe covor, se scutură, își ridică o ureche apoi ceealaltă, și cercetează cu mare băgare de seamă locul și persoanele.

Cu coșul la braț, sosește găfăind și Teresa. Cusurul prefăcătoriei nu-i cunoscut la dânsa, începe deci să-i facă muștrări foarte aspre domnișoarei, că aduce în casă o pisică, pe care n'o cunoaște. Jeana, ca să se desvinovățiască, ne povestește întreagă întâmplarea cu felina. Trecând cu Teresa pe dinaintea prăvăliei unui spițer, vede un ucenic asvârlind cu piciorul un pisicuț în stradă. Pisicuțul uimit și stingherit, se întrebă, să rămână oare în stradă în mijlocul trecătorilor, cari dau peste el și-l înspăimântă, sau să intre iarăș în prăvălie, chiar cu rizicul de a fi azvârlit iarăș afară? Jeana vede, că starea lui e critică și înțelege, că șovăiește, sărmanul. Are o înfățișare așa de stupidă; iar ei îndată îi vine în minte, că nehotărârea îi dă înfățișarea asta. Îl ia în brațe; iar el, neaflându-se pe plac nici înlăuntru, nici afară, se învoiește să rămână sus în aer. Jeana îl desmiardă, îl liniștește și zice cătră ucenic:

— Dacă nu-ți place ființa asta, nu trebuie s'o bați; mai bine dă-mi-o mie.

— Ia-o, îi răspunde spițerul.

— Ei, iată asta-i povestea!, adauge Jeana ca încheiere.

Și-și face glasul pițigăiat și începe să-i făgăduiască motănelului tot felul de dulceturi.

— Dar e slab rău, zic eu uitându-mă cu luare aminte la biata vietate; și e și urât.

Jeanei nu i se pare urât, dar i se pare, că are

o înfățișare mai stupidă decât oricând; iar de data asta, după părerea ei, nu nehotărârea, ci uimirea îi dă fizionomiei lui, caracterul acesta neplăcut. Dacă ne-am pune în locul lui, zice dânsa, am vede, că-i cu nepuțință să înțeleagă el ceva din aventura asta. Și-i rădem în nas bietului dobitoc, care-și păstrează o înfățișare caraghios de serioasă. Jeana vrea să-l ia în brațe, el însă se ascunde sub masă și nu iese de acolo nici la vederea unei farfurioare cu lapte.

Ne îndepărtăm; farfurioara-i goală.

— Jeano, zic eu, ocrotitul tău e trist; trebuie, să aibă o fire foarte vicleană. Doresc din tot sufletul, să nu săvârșească cumva astfel de fărădelegi prin cetatea cărților, cari să ne silească să-l trimitem iarăș la spițerie. Deocamdată să-l botezăm. Eu propun numele de Don Cenușiu-de-Strașină; dar acesta-i poate prea lung. Ricin, sau Leac, sau Hap ar fi mai scurt, și ar ave, și avantajul, că-i aduce aminte de starea ce o ave, mai înainte.

— Hap, parc'ar merge, îmi răspunde Jeana, dar e oare mărinimie din partea noastră a-i da un nume, care neîncetat să-i amintească nenonocirile, din cari l-am scos? Asta ar însemna, că-l facem să ne plătească găzduirea. Să fim mai mișoși și să-i dăm un nume frumos, în nădejdea, c'o să-l merite. Uite, cum se uită la noi: știe că de el e vorba. Nu mai pare așa prost, de când nu mai e nenorocit. Căci nenorocirea proteste, știu eu.

Ei bine Jeano, dacă vrei, o să-l botezăm Hannibal. La întâia clipă nu înțelegi de ce se potrivește numele acesta. Motanul de angora, ce-l aveam înainte de acesta în cetatea cărților, și căruia aveam obiceiul să-i spun toate tainele mele, căci eră o persoană cuminte și foarte discretă, se numea Hamilcar. E firesc deci, că numele acesta naște pe celalalt, și că după Hamilcar urmează Hannibal.

Ne înțeleserăm în privința asta.

— Hannibal, strigă Jeana, vino încoaci.

Hannibal, înspăimântat de sonoritatea ciudată a propriului său nume se ascunse sub bibliotecă, într'un locșor așa de strâmt, încât nici chiar un cloțan n-ar fi încăput acolo.

Iată un nume mare, purtat într'adevăr cu vrednicie!

Aveam o voie de lucru, ca mai rar. Abiă îmi înmuiasem însă vârful penei în călimară, când auzii sunând clopoțelul. Dacă niscai oameni, cari n-au de lucru, ar ceti vreodată paginile acestea mângălite de un moșneag lipsit de orce fantazie, știu că ar râde de clopoțelul acesta, care sună la fiecare clipă în cursul popostirii mele, fără a introduce vreun personaj nou, și fără a pregăti vreo scenă neașteptată. Altfel e la teatru. Domnul Scribe nu deschide ușa decât cu socoteală, și spre cea mai mare plăcere a doamnelor și domnișoarelor. Aceea-i artă: Eu mai curând m-aș fi spânzurat, decât să scriu un modevil; și doar nu pentru dispreț față de vieț, ci fiindcă n-aș putea născoci nimic înveselitor. Ehei, pentru a născoci, trebuie să ai pe duhul

sfânt. Iar duhul acesta m-ar fi nenorocit. Închipuiți-Vă, că în istoria abației dela Saint-Germain-des-Prés, aș născoci și eu câte un călugăraș. Ce-ar zice erudiții cei tineri? Ce scandal ar fi la Ecole des Chartes! Cât despre Institut, el n'ar zice nimic și nici nu s'ar gândi macar la asta. Confrații mei, mai scriu ei câte ceva, dar de cetit, nu mai cetesc deloc. Dâșii-s de părerea lui Parny, care zicea, că:

O nepăsare pacinică.

E virtutea cea mai înțeleaptă.

A fi cât se poate de puțin, pentru a te simți cât se poate de bine: aceasta-i nizuința acestor buddhiști fără știrea lor. De este vreo înțelepciune mai înțeleaptă, mă duc la Roma s-o spun. Toate acestea apropò de glasul clopoțelului, care-mi înștiințează pe domnul Gélis.

Băiatul acesta și-a schimbat cu totul felul său de a fi. Acum e așa de grav, precum eră de ușuratic, așa de tăcut, precum era de palavragiu. Jeana urmează aceeași pildă. Suntem în faza pasiunii înfrânate. Căci, cu toate că-s bătrân, tot nu mă înșel eu: copiii aceștia se iubesc, se iubesc adânc și trainic. Jeana îl ocolește acum; se ascunde în odăiță, când intră el în bibliotecă. Dar îl află ea bine când e singură! Și grăiește cu el singură sara în muzica, ce-o cântă la pian, cu un accent repede și vibrător: expresia nouă a noului ei suflet.

Ei bine de ce să tae? De ce să nu-mi mărturisesc slăbiciunea? Egoismul meu, dacă mi l-aș ascunde mie însumi, ar fi oare mai puțin vrednic de osândă? Mărturisesc deci: da, așteptam altceva; da, aveam de gând s'o țin lângă mine și pentru mine, ca pe o copilă, ca pe o nepoată a mea, nu pentru totdeauna, nu pentru multă vreme, ci pentru vreo câțiva ani încă. Eu sunt bătrân acum. N'ar putea ea aștepta oare? Și cine știe? Cu ajutorul podagrei și artritei poate n-aș fi abuzat prea mult de răbdarea ei. Aceasta îmi eră dorința, aceasta îmi eră nădejdea. Făcusem socoteala însă fără dânsa și fără nebunaticul acesta de băiat. Dar, dacă socoteala a fost greșită, desamăgirea nu-i mai puțin amară. Și-apoi mi se pare, că prea cu ușurință te osândești, prietino Boannard. Că tu voiai, să ții fetița încă vre-o câțiva ani lângă tine, asta eră atât în interesul ei, cât și în interesul tău. Căci mai are mult de învățat dumneaei, iar tu nu ești un dascăl de disprețuit. Când zgărie-hârtie acela de Mouche, care s'a dedat, apoi la o blestemăție așa de bine venită, îți făcuse cinstea, să te vadă, îi expuseși sistemul tău de educație cu toată căldura unui suflet plin de avânturi. Întreg zelul tău tindea spre aplicarea acestui sistem. Jeana e o ingrată, iar Gélis e un seducător.

Dar însfârșit, afară nu-l pot da: ar fi lipsă de cuviință și de bun simț din partea mea. Trebuie deci să-l primesc: e cam mult de când așteaptă în salonaș în fața vazelor de Sèvres, cari îmi fură date cu atâta bunăvoință de cătră regele Louis-Philippe. Pe porțe-

lanul acestor odoare sunt zugrăviți *Secerătorii* și *Pescarii* lui Leopold Robert. După unoglasnica părere a lui Gélis și a Jeanei însă, vasele acestea-s grozav de urâte.

— Iartă-mă, dragă prietino, că nu te-am primit îndată. Lucram și eram tocmai pe isprăvite.

Adevăr am grăit: meditația încă-i lucru, Gélis însă nu mă pricepe; el crede că-i vorba de arheologie și-mi urează, să termin cât de curând istoria abațiilor dela Saint-Germain-des-Prés. Și numai, după ce-mi dă semnul acesta de atenție, mă întreabă ce face domnișoara Alexandre. La ceeace eu îi răspund: „E bine“, într'un ton sec, scoțând astfel la iveală întreaga-mi autoritate moralicească de tutor.

Iar după o clipă de tăcere, începem să vorbim despre Ecole des Chartes, despre publicațiile cele nouă și despre progresul științelor istorice. Intrăm în generalități; generalitățile sunt un izvor nesecat, când e vorba de discuții. Încerc să-i insuflu lui Gélis nițel respect pentru generația aceea de istorici, căreia-i aparțin și eu.

— Istoria, zic, care odinioară eră o artă și se împacă astfel cu toate plămuirile fantaziei, astăzi a devenit o adevărată știință, de care nu te poți apuca decât cu o metodă riguroasă.

Gélis îmi cere voie, să nu fie de părerea mea. Și zice că dânsul nu crede, ca istoria să fie și să poată deveni vreodată știință.

— Și adevărat ce-i istoria? Înfațișarea în scris a întâmplărilor trecute. Dar ce numim întâmplare? Un fapt oarecare? Nu? o să-mi răspundeți dvoastră, ci un fapt de însemnătate. Ori, cum judecă istoricul, că faptul cutare e de însemnătate sau ba? Judecă în mod arbitrar, după gustul și bunul său plac, după ideia sa, ca artist deci; căci faptele nu se împart prin natura lor, în fapte istorice și fapte neistorice. De altfel un fapt e ceva nespus de complex. O să înfațișeze istoricul faptele acestea în întreagă complexitatea lor? Nu, căci asta-i cu neputință. O să le înfațișeze, despoiate de cea mai mare parte a însușirilor, ce le alcătuiesc, prin urmare o să le înfațișeze trunchiate, schilăvite, cu totul altfel de cum au fost ele într'adevăr. Cât despre legătura dintre ele, nici să nu mai grăim. Dacă un fapt zis istoric e pricinuit, ceeace-i foarte posibil, de unul sau mai multe fapte neistorice, și ca atari, necunoscute, ce mijloc are, rogu-Vă istoricul, ca să arate legătura acestor fapte între sine? Iar în ceeace spun eu aici, presupun, domnule Bonnard, că istoricul are înaintea ochilor dovezi sigure, pe când în realitate încrederea lui în cutare sau cutare mărturie nu se întemeiază decât pe motive de natură sentimentală. Istoria nu-i știință, e o artă și prin urmare la isbândă numai cu ajutorul fantaziei putem ajunge.

— urmează —

Scrisori dela Redacție

MANUSCRISELE NU SE RETRIMIT.

I. C. „Tristetea păstoritei“, ca început e destul de succasă, dar nu face pentru revista noastră. S'o trimiteti unei foi populare; poate va publica-o.

G. P. V-am dà bucuros intrare în coloanele revistei, dacă ne-ar îndreptăți la asta cele două poezii trimise. Dar nu ne îndreptătesc.

Trei cărți literare noi.

1. *Gheorghe Stoica*: „ALTE VREMURI“. Prețul 2 cor. În acest volum, care este al treilea în „Biblioteca scriitorilor dela noi“, ce apare sub auspiciile Asociațiunii, se zugrăvesc înduioșătoare scene într'o limbă frumoasă și curată românească. Volumul are peste 300 de pagini și e deopotrivă de interesant dela început până la sfârșit.

2. *Stefan Lázár* — *Al. Ciura*: „FLOAREA BETULIEI“. Prețul cor. 1'80. Un splendid roman din epoca asiro-babiloniană zugrăvind sfâșietoarea tragedie a femeului Holofern, care pornește să cucerească lumea. Nimeni nu i se poate opune, căci brațul lui dărâmă tot, numai frumoasa și fermecătoarea ovreică: Iudita — Floarea Betuliei — îl supune cu dragostea sa, ca apoi să-i taie capul și să-și scape neamul de peire.

3. *Horia P. Petrescu*: „VĂDUVIOARA“. Prețul 1 cor. E la noi în Ardeal întâia colecție de monoloage pe cari diletanșii le pot predă cu succes și spre mulțumirea publicului, la serate teatrale. Fiecare monolog e plin de spirit și de vervă și autorul a umplut cu acest volum de monoloage un mare gol în literatura noastră dramatică.

*

Toate aceste trei cărți noi au apărut în editura „Librăriei S. Bornemisa“ din Orăștie și se pot procura pentru suma de K. 4'80.

CĂRȚI ITERARE NOUI

— Depozit la „Librăria S. Bornemisa“ în Orăștie. —

Cor. fil.

Goga O. Domnul Notar, dramă în 3 acte din vieaja ardelenescă	2'—
A. Vlăhuță, Dreptate, nuvele	2'—
G. Coșbuc, Fire de tort. Ediție nouă și adăugită	3'—
Sadoveanu: Privești Dobrogene	2'—
B. Kafargiu: Discursuri parlamentare 1859—1862	2'—
Iaccoliot: Vânătorii de robi	—30
Lamartine: Raphael vol. I	—30
Tailler E.: Dragoste de scriitor sau romanul lui V. Hugo	—30
Maupassant: Strigăt de alarmă, nuvele	—30
Fogazzaro: Povestiri	—30
Cinci scrisori de dragoste ale unei călugărițe	1'—
Aradi V., A Ruthén skizmapör	1'50
Simeon Balint, vieaja și luptele lui în anii 1848—49	1'50
„Cartea Verde“ textul tractatului de pace dela București 1913	1'50
Trecutul Românilor de pe pământul crăiesc	4'—
Lungian M. Zile senine, icoane dela țară	1'50
Beza M. Pe drumuri. Din vieaja Aromânilor	2'—
Galagteon G. Bisericuța din Răzoare, nuvele și schife	2'—
Chirifescu M. Răsaduri, nuvele	2'—
Legea electorală. Articolul de lege XIV din 1913	1'—
Beldiceanu N., Poezii	1'25
Dr. S. Stanca, Pocășii	4'—
Gh. Stoica: Alte vremi, povestiri	2'—
Ion Agârbiceanu: Schife și povestiri	2'—
Al. Ciura: Amintiri	1'60
I. Dragoslav: Volinșii	1'80
L. Rebreanu: Frământări	1'50
V. Eftimiu: Poemele singurătășii	2'—
A. Fogazzaro: Misterul Poetului, roman	1'80
Sf. Lázár: Floarea Betuliei, roman	1'80
S. Bornemisa: Almanahul scriitorilor dela noi	1'60
A. Hamat: Noua lege militară	2'—
E. Borcia: Versuri flusturate	—60
S. Bornemisa: Cele mai frumoase, poezii populare	—60
H. P. Petrescu: Văduvioara și alte șase monoloage	1'—
N. Iorga: Istoria statelor balcanice în epoca modernă	3.50
„Note de drum	1'25
A. Banciu: Cum vorbim și cum ar trebui să vorbim românește?	—80
T. V. Ștefanelli: Amintiri despre Eminescu	1'50
Dr. Paulescu: Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul Franc — Masoneria	3'—
C. S. Făgețel: Credișe literare	2'—
C. Theodorian: Povestea unei odăi, nuvele	2'—
I. Pilat: Eternități de-o clipă, poezii	2'—
Bogdan-Duică: Românii și Ovreii	2'50
P. Locusteanu: Suntem nebuni, nuvele	1'50
M. C. Bușureanu: Femeia, studiu social	3'—
Dr. Drăgescu: Pro Patria, povestire despre începutul neamului românesc	3'—
G. Aslan: Cum ajunge cineva om	1'—
„Criza Morală	—30

— Pentru porto să se trimită deosebit 10—30 bani de fiecare carte. —

— Porto recomandat cu 25 bani mai mult. —